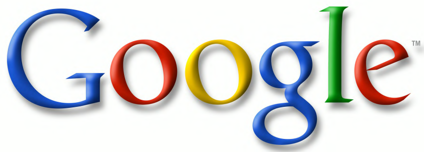

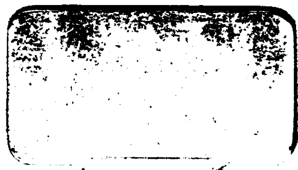

MARKUS

vegrehajtasi torveny
reformja

1907

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

Szerkeszti: Dr. Szladits Károly, a Magyar Jogászegylet titkára.

1907. DECZEMBER HÓ. 280. SZ. XXXVI. KÖTET. 4. FÜZET.

A VÉGREHAJTÁSI TÖRVÉNY REFORMJA

DR. MÁRKUS DEZSŐ

KIR. CURIAI KISEGITŐ BIRÓ

ELŐADÁSA

A MAGYAR JOGÁSZEGYLETNEK 1907. ÉVI OKTÓBER HÓ 26-ÁN TARTOTT TELJES-ÜLÉSÉBEN.

BUDAPEST.

1907.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Dr. Márkus Dezső:

T. Teljes-ülés!

Azt a törvényjavaslatot akarom megbeszélés és birálat tárgyává tenni, a melyet a végrehajtási eljárásról szóló 1881 : LX. törvényczikk módosítása és kiegészítése tárgyában ez évi julius hó 5-én terjesztett az igazságügyminiszter úr a képviselőház elé.

Ennek a javaslatnak, megokolása szerint, három czélja van. Az egyik: a végrehajtási eljárás költségeit csökkenteni, a másik: a szorongatott adóst védeni, a harmadik: a lefoglalt dolgok árverésen eladásánál azoknak elkótyavetyélését megakadályozni. Így adva lévén a törvényjavaslat czélja, a dolog természeténél fogva advák az én előadásom keretei is, minek következtében előadásom is kizáróan abban a körben fog mozogni, a melyet a törvényjavaslatnak ez a hármas czélja előír. Szükségesnek tartottam ezt hangsúlyozni, a magam előadásának ökonomiája érdekében egyfelől, de az esetleg kifejlődő vita érdekében másfelől is, mert nagyon természetes, hogy akkor, a mikor a végrehajtási törvény teljes reformjának kérdései kerülnének napirendre, nem lehetne beérni azzal a három szemponttal, a melyeket a novella felölel, hanem joggal és okkal ki lehetne, sőt ki kellene terjeszkedni a végrehajtási törvénynek mindnyájunk előtt jól ismert igen számos egyéb hibájára, hiányára és fogyatkozására. De úgy gondolom, hogy akkor, a mikor tisztán csak egy novella-tervezetről és arról van szó, hogy egy közel 25 év óta hatályos törvénynek leginkább szembeötlő hiányait akarja végre az igazságügyi kormány orvosolni; a midőn komoly igéret kapcsán arról van szó, hogy a polgári perrendtartás megalkotása után a

dolog természeténél fogva be kell majd illeszteni annak, a perjog művészies technikával kidolgozott mechanizmusába a végrehajtási eljárás összes részleteit is, nemcsak azért, hogy összhangba hozzák a végrehajtási törvény megfelelő intézkedéseit a perrendtartás intézkedéseivel, hanem azért is, hogy ennek segélyével jobban kidomborítsák a perjognak gazdasági fontosságát és társadalmi jelentőségét, a melyet eddigelé nálunk nem méltattak elég figyelemre, a mely azonban legjobban a végrehajtási eljárás során domborodik ki: mondom, midőn ilyenek most a tényleges viszonyok eme kérdés tárgyalása szempontjából, akkor talán hibát követnénk el, ha nagyon messze túlmennénk a novella keretein és az esetleg megindulandó vitába oly kérdéseket is bele vonnánk, a melyeket ez idő szerint azért és csak azért lenne kár bolygatni, mert megoldásuk most amúgy sem lenne elérhető.

Az a kérdés, mely a javaslatnak a jogi szaklapokban megvitatása rendén szintén fölmerül, t. i. vajjon nem volna-e helyesebb ezt a novellát egyelőre nem tárgyalni, hanem bevárni a perrendtartás megalkotását s avval kapcsolatosan együtt megalkotni: nézetem szerint azért tárgytalan, mert a sürgős javításokat tovább halogatni ma már semmi körülmények között sem szabad. Mert bár szivesen remélem, hogy most már a perrendtartás megalkotása csak rövid idő kérdése, mégis — okulva az utolsó esztendők keserves csalódásán és tapasztalatán — azt kell mondanunk; a mi biztos, az biztos, miért is érjük be egyelőre avval a reménnyel, hogy legalább ezt a novellát, ha nem is változatlanúl, mennél hamarább fogja a törvényhozás törvény erejére emelni, hogy ezzel is csökkenjen az a sok égbekiáltó jogtalanság és károkozás a törvény alapján, a mennyi eddigelé, fájdalom, minden emberség és igazságosság ellenére, napirenden van. Már pedig a törvényhozásnak sohasem volna szabad egyetlen napig sem türnie oly törvényes rendelkezést, a mely akár csak egy állampolgárnak, bár az ország legjelentéktelenebb lakósának is, kárt vagy sérelmet okoz, föltéve, hogy a baj orvoslása csakis tőle függ — úgy, mint ebben az esetben.

Igaz, hogy az így teremtett helyzet semmiképen sem szolgálhat a törvényhozásnak és — mint kezdeményezőknek — az

eddigi kormányoknak sem ama mulasztás mentségeül, hogy azokat a nagy hiányokat és hibákat, a melyek annyi esztendőn át éreztették káros hatásukat a végrehajtási eljárás fogyatkozásai okából, nem orvosolták, hogy ennyi esztendeig türték egyfelől ezt, hogy a biróságok számtalan igazságtalanságot szentesítsenek, másfelől pedig azt, hogy a biróságok a törvény alapján legyenek kénytelenek napról-napra a jogot keresőknek kárt okozó határozatokat hozni. Azonban a törvényhozásnak ez a közömbössége összefügg törvényhozásunk végtelen technikai nehézkességével, mert nálunk még mindig nem akarják belátni, hogy a törvényhozónak föltétlen kötelessége, mihelyt észreveszi, hogy valamely törvény valamely szempontból káros hatású, ennek a törvénynek javítását és megváltoztatását azonnal munkába venni és a káros törvényt üdvössel és hasznossal váltani föl.

Ez a közömbösség számtalan más, nemcsak igazságügyi téren észlelhető és boszulja meg magát napról-napra, de mondom, épen úgy, mint a continens számos más államában, a hol a törvényhozási technika csak olyan nehézkes, mint nálunk, mi is kénytelenek voltunk egyelőre belenyugodni abba, hogy ez másképen nem is lehetséges. Épen azért a kérdésnek legislativ politikai szempontjainál ma nem is akarok tovább időzni. Azt sem akarom kutatni, honnan van az, miképen a végrehajtási jogot, a mely a perjognak annyira fontos és szerves alkotó része, miért hanyagolták el annyira jogi főiskoláinkban és irodalmunkban, azt a végrehajtási jogot, amelyet egy XVI. századbeli német Gerichtsordnung (Pfälzische Gerichtsordnung, 1594.) «das fürnembste Stuck der Justitien»-nek nevezte volt el, abból a helyes felfogásból indulva ki, hogy a legbölcsebb és legszebb itélet tulajdonképen teljesen eltévesztette czélját és teljesen értéktelen, ha az állam nem gondoskodik arról, hogy az itélettel jogosult a maga igényét a kötelezettel szemben kényszer útján biztosan, gyorsan, egyszerűen és czélhozvezetően érvényesítse. A végrehajtási jognak ezt a nagy fontosságát, kapcsolatban avval a sok gazdasági szemponttal, a mely a végrehajtási joghoz fűződik, kevéssé méltatták eddig mind a tanszékeken, mind az irodalomban és mindenesetre erre vezethető vissza az is,

hogy a végrehajtási eljárás alapvető kérdéseivel eddigelé meglehetősen keveset foglalkoztak annak igazi jelentősége szempontjából, inkább avval érve be, hogy a jogászi technikának, az ú. n. Begriffs-Jurisprudenz szempontjából birálják a végrehajtási törvénynek erre legkevésbbé alkalmas rendelkezéseit.

Még érinteni sem akarom azt az inkább doktrinair, mint gyakorlatilag fontos kérdést, vajjon czélszerűbb-e a végrehajtási eljárást és a perrendtartást ugyanegy törvényben szabályozni (francczia, német jog) avagy két külön törvényben (magyar, osztrák jog), mert bár az első szabályozásnak nyilvánvalók az előnyei, már csak azért is, mert jobban domborítja ki a polgári törvénykezési eljárás egész területének szervesen összefüggő egységességét, a novella szempontjából ez a kérdés teljesen tárgytalan.

Tartózkodni fogok előadásom folyamán a stiláris módosítások szóvátételétől is, mert azt nem kell Önök előtt bizonyítanom, hogy az ilyen fajta kérdések semmiképpen sem valók plenáris ülés elé.

Nemkülönben óvakodni fogok attól, hogy előadásomat statisztikai adatokkal telítsem avagy külföldi törvények tartalmának bő ismertetésével tarkítsam, mert mindez egyszeri hallásra alig marad meg az emlékezetben, ellenben fölötte megnehezíti az előadás szabad folyását és elhomályosítja annak szükséges áttekinthetőségét.

Áttérve magára a javaslatra, annak tartalma, a mint említettem, három részre oszlik föl, ama kérdések szempontjából, a melyeket megoldani óhajt.

A javaslat egyik czélja a végrehajtás olcsóbbá tétele. Ebből a szempontból lényegében a következő rendelkezéseket tervezi: az 50 K-át meg nem haladó pénzköveteléseknél a végrehajtást hivatalból kell foganatosítani, illetve ki kell mondani, hogy ezeknél az ügyvédi közbenjárás költségét megállapítani nem szabad. A 10 K-án aluli követeléseknél a végrehajtás elrendelését megelőzően az adóshoz fizetési meghagyást bocsát ki a biróság, a melyben meghagyja neki, hogy nyolcz napon belül fizesse ki a marasztalás összegét, illetőleg az esetleges hátralékot, mert különben a végrehajtást foganato-

sítják ellene. Folytatólagos végrehajtás esetén ezt a meghagyást a kiküldött bocsátja ki. A másik rendelkezés, a mely a költségek csökkentése végett jutott a törvényjavaslatba, az, hogy az ingók árverése esetében csak azoknak a végrehajtatóknak kell árverési hirdetményt kézbesíteni, a kiknek javára — természetesen az árverési hirdetmény kibocsátása napjáig — a foglalás már megtörtént, ellenben nem kell azoknak kézbesíteni, a kiknek követelése már megszünt, a mi természetes, továbbá, hivatalból foganatositandó végrehajtás esetén kivül, annak a végrehajtatónak vagy felülfoglaltatónak sem, a ki a foglalástól számított egy éven belül árverést nem kért. Ugyancsak a költség csökkentését czélozza a 15. §., a mely ingó-végrehajtásnál a becsüsnek kötelező alkalmaztatását eltörli és végül az a rendelkezés, a mely szerint az ingatlan árverési hirdetményt akkor is csak egyszer kell a hivatalos lapban közzétenni, ha az ingatlan értéke a 4000 K-át meghaladja.

Ezek azok a rendelkezések, a melyekkel a javaslat a végrehajtási eljárásnak mai, kétségtelenül aránytalan költségességét részben megszüntetni óhajtja — de nyilvánvaló, hogy ezek a legtávolabbról sem elégségesek még azoknak a czéloknak megvalósítására sem, a melyeket a javaslat maga elé tüzött. Nevezetesen 50 K-án alul levő végrehajtásoknál, a melyeknél csak helyeselni lehet az ügyvédi közbenjárás költségeinek meg nem állapítását, mert az ügy tárgya nem birja el azokat, gondoskodni kellett volna arról is, hogy az árverés költségeit is valamiképpen csökkentsék. Így pl. nem látom be, miért kelljen fentartani ezeknél az ügyeknél a végrehajtási törvény azt a rendelkezését, hogy Budapesten a 600 K értéket meghaladó ingóságok árveréséről szóló hirdetményt a hivatalos lapban közzé kell tenni. Ez teljesen fölösleges intézkedés, hiszen előrelátható, hogy az árverést az esetek 99%-ában úgy sem fogják megtartani. Azt is megfontolás tárgyává lehetne tenni, hogy ezekben az ügyekben nem lehetne-e az árverést mindjárt a végrehajtás foganatosításakor pl. négy heti határidőre kitűzni, nem az eljárás szigorítása, mint inkább az árverés kérésével és kitűzésével járó munka és költség némi csökkentése végett (ugyanegy hirdetményben lenne

az igényfelhívás és az árverési hirdetmény, egyszerre értesitenék a háztulajdonost, az adóhivatalt, az előző foglaltatókat a végrehajtásról és az árverésről). Ezt az intézkedést én általánositani szeretném ugyan, de most meg lehet kisérelni behozatalát a kisebb ügyekben. A 10 K-n is aluli ügyekre vonatkozó rendelkezés, a mely nyilván a code de procédure civile 583. czikkében foglalt általános rendelkezés hasonlóságán alapul, azt hiszem, több nehézséggel és boszantással fog járni, mint jótékony hatással. Hogy a lehetséges bonyodalmak vagy a törvény szándékával ellentétes eredmények közül csak egyet emeljek ki, megtörténhetik pl., hogy a végrehajtás *elrendelése után* fizet az adós a tartozásából olyan öszszeget, hogy csak tiz korona hátralék marad. Fog-e ilyenkor a biróság ilyen meghagyást kibocsátani vagy sem? Az ilyen tizkoronás ügyekben a fizetési meghagyás kibocsátásának a birósághoz utalása, nézetem szerint, a biróságoknak teljesen fölösleges megterhelése. Az ilyen ügyeket a kiküldött feltétlenül jobban és gyorsabban végzi el, mint a biróság, de legjobb lenne az egész lényegtelen újítást, a mely amúgy sem jár majd valami figyelemre méltó eredménynyel, mellőzni.

Az ingatlan árverési hirdetmény kérdése magábanvéve jelentéktelen dolog, de azért kisebb ingatlannál bizonyára két hirlapi közzétételnek a költségét is érdemes megtakarítani, ellenben a midőn nagyobb, mondjuk 4000 koronánál nagyobb értékü ingatlanról van szó, kétségtelenül kivánatosabb, hogy a vevők versenyének felkeltése végett a háromszori hirdetésnél megmaradjunk. Ha pedig valamit itt is meg akarunk takarítani, azt úgy is elérhetjük, hogy az árverési hirdetménynek mai hosszadalmasságát megrövidítve, a venni akarókat az árverési feltételekre utaljuk.

Hogy az árverési hirdetmények kérdésével mindjárt végezzek és ne kelljen többé erre a kérdésre, bár más szempontból is, visszatérnem, a mondottak kapcsán még a javaslat 16. §-ára akarom a t. teljes-ülés figyelmét felhívni, a mely szerint ingó árverésnél a végrehajtást szenvedő nevét nem *kell* kitenni a hirlapban közzétett hirdetésben. Ez, nézetem szerint, helyes, mert nem tartom a jog feladatával, a

jog ethikai jelentőségével és természetével összeegyeztethetőnek azt a szempontot, a melyet sokan hangoztatnak e szakasz birálatánál, hogy ez a hirdetés az adósra presssziót gyakorol, illetve, hogy annak közzétételét kikerülendő, fizet. Megengedem, hogy ez is megtörténik, de mivel sokkal nagyobb nálunk a hirdetés diffamáló hatása, mint a pressszió eredménye, mert a mi társadalmunk még azon az alacsony és a vagyonosság túlbecsüléséből eredő állásponton van, hogy az az ember, a ki ellen árverést tűztek ki, becsületében is okvetlenül csorbát szenved: ennek következtében én sokkal inkább számolok társadalmunknak ezzel a helytelen felfogásával és nem tartom kivánatosnak, hogy azt az adóst, a ki esetleg szerencsétlen körülmények következtében kerül az árverelendők közé, még annak a szégyennek is kitegyük, a mellyel ez társadalmunk felfogása szerint jár. Ha az árverési hirdetményben megjelölik az árverés helyét — utcza, ház, emelet, ajtó, — pontos idejét, az árverelendő ingóságok értékét és minőségét, ez tökéletesen elég felvilágosító útmutatás azok számára, a kik ezen az árverésen részt venni akarnak.

A becsüs nem alkalmazását feltétlenül helyeselni lehet, mert hiszen azok a költségek, a melyeket a becsüsök ma szoktak okozni, a legtöbb esetben meg sem okolhatók. Valami különös szakértelem a mindennapi foglalás tárgyát tevő dolgok becsléséhez nem kell; azt a végrehajtó is egészen jól elvégezheti, ha pedig olyan becslésről van szó, a mely szakértelmet igényel, akkor mind a mai törvény, mind a javaslat értelmében, úgy is lehet, sőt kell is szakértő becslőt alkalmazni.

Szóltam eddigelé azokról a rendelkezésekről, a melyek a javaslatban a költségek megkimélése szempontjából foglalvák; most méltóztassanak megengedni, hogy azokról beszéljek, a miknek, nézetem szerint, még a novellában is, benn kellene lenniök, ha valóban azt akarjuk, hogy a végrehajtási eljárás igazán olcsóbbá legyen. Legfontosabb ezek közül az óhajtandó ujítások közül, *a végrehajtási kérvény eltörlése.* Meggyőződésem szerint fölöslegesebb, haszontalanabb beadvány, mint a végrehajtási kérvény, akár kielégítési, akár biztositási végrehajtásról van szó, egyáltalában nincs még a

mi bonyolult peres és perenkívüli eljárásunkban sem. *(Ugy van!)* Miről is van itt szó? A biróság valakit végrehajtás terhével kötelez valaminek teljesítésére, tűrésére vagy abbanhagyására. Az adós nem tesz eleget ennek a birói meghagyásnak és ennek következtében az itéletnek jogerőre emelkedése után a hitelezőnek joga van végrehajtást kérni. Ugy-e bár, ez abban áll, hogy a biróságnak bejelenti, hogy az adós nem tett eleget az őt kötelező birói határozatnak, miért is kéri ellene a végrehajtást elrendelni. A biróság a hitelező egyoldalu bemondására, nem vizsgálva azt, vajjon teljesítés történt-e, — akár részben, akár egészen, — avagy sem, a végrehajtást elrendeli. Más szóval: ismétli azt, a mit itéletében már egyszer kimondott; a különbség csak az, hogy ezért a végrehajtási kérvényért azután a hitelező javára költséget is állapít meg, természetesen az adósnak terhére. Még prægnánsabb a mai állapot tarthatatlansága, hogyha azokat az itéleteket tartjuk szem előtt, a melyeket már maga a biróság a maga itéletében végrehajthatóknak mondott ki, a felebbvitelre tekintet nélkül. Itt, annak ellenére, hogy már azt is kimondta a biróság, hogy abban az esetben, ha az adós a megszabott határidőn belül nem teljesít, az itélet tekintet nélkül a jogorvoslatra, azonnal végrehajtható, a hitelező mégis kénytelen kérvényt adni be a végrehajtás elrendeléséért. Mondom, semmi néven nevezendő jogosultsága ennek a kérvénynek nincs és nézetem szerint sietnünk kellene, hogy törvényünknek ezt a nemcsak szépséghibáját, hanem gazdasági szempontból határozottan elitélendő költség-szaporítását kiküszöböljük olyképen, hogy a franczia és az annak nyomán fejlődött német birodalmi perrend mintájára, beérjük a végrehajtási záradék alkalmazásával a jogerős és azokon az itéleteken, a melyeket a biróság végrehajthatóknak kimondott, bár az utóbbiaknál talán ez sem szükséges. Hogy ez az eszme a mi jogrendszerünkben nem egészen új, azt méltóztatnak tudni a bagatell-törvényből, — 1877 : XXII. t.-cz. — a melynek 66. §-a szerint a biró az itéletben rendeli el a végrehajtást és jelöli meg a kiküldöttet. Tehát csak a bagatell-törvény nyomán kellene haladnunk és kifejlesztenünk ezt az intézményt, a mely egyszerüen abból áll, hogy a hitelező az itélet jogerőre

emelkedését és ennek alapján végrehajthatóságát az itélet kiadmányán konstatáltatja a biróság illetékes segédhivatalával, irással vagy bélyegzővel, azután pedig a hitelező ezzel a kiadmányával az *ország bármely, az ügy szerint illetékes végrehajtójánál* jelentkezhetik az itélet végrehajtása, bármely telekkönyvi hatóságnál a telekkönyvi bejegyzések eszközlése végett. A biróság tehát nem lenne többé kénytelen a végrehajtási kérvények százezreit elintézni, elmaradnának a kiküldő és megkereső végzéseknek is százezrei, megkiméltetnénk az evvel járó óriás idő- és költségpazarlástól, a hitelező pedig sokkal gyorsabban, egyszerre akárhány helyen foganatosíthatná a végrehajtást. Igaz, a végrehajtási záradék reávezettetése is — a bélyeg költségén felül — némi költséggel fog járni a közbenjáró ügyvéd javára és az adós terhére, és a javaslat megokolása, úgy látszik, ebből az okból is ellene van a végrehajtási záradéknak jogrendszerünkbe bevitelének, de, nézetem szerint, az a költség, a mely az ilyen végrehajtási záradék reávezetésével fog járni, aránytalanul kisebb lesz, mint a mai végrehajtási kérvény költsége. Az államkincstár érdekét persze nem kell ezért figyelmen kívül hagyni, sőt, a mainál méltányosabb bélyegfokozat megszabásával egyidőben, a kincstár jövedelmét némileg fokozni is lehetne.

De nemcsak a kielégitési, hanem a biztositási végrehajtásnál is nyugodt lélekkel szakitani lehetne a külön végrehajtási kérvény rendszerével, — mindig előrebocsátva, hogy egyes bonyolult esetekben, a melyek kivételesen, de csakis kivételesen előállhatnak, főképen a jogutódlás eseteire gondolok itt, mindig nyitva áll az útja annak, hogy a biróság esetleg a felek meghallgatásával, avagy alakszerű kérvényre rendelje el a végrehajtást, de végre is a csekély számú kivétel kedvéért nem szabad egy fárasztó, bonyodalmas és költséges rendszert általánositva föntartani.

Az a két ellenvetés, a melyet a javaslat megokolása hoz föl a záradék ellenében, hogy t. i. végrehajtási eljárásunk rendszerébe nehezen illeszthető be és hogy visszaéléseket tesz lehetővé, alig állja ki a birálatot. Mert a most érvényes végrehajtási törvény néhány szakaszának egyszerű módositásának csekély nehézségével felér a záradék nagyszámú

előnye — egyszerűsége, kényelmessége, olcsósága, — visszaélés pedig most, mikor a biró ugyancsak a marasztalt fél meghallgatása nélkül rendeli el a végrehajtást, szintén lehetséges és mégis alig fordul elő. A mi végül a javaslatnak azt az ellenvetését illeti, hogy: íme, az 1896. osztrák végrehajtási törvény sem szakított a kérvénynyel, pedig eléggé figyelembe vette a többi Európa összes tanulságait: erre az a válaszom, hogy Ausztria, Magyarországon kivül, az egyetlen állam a művelt Európában, a mely a végrehajtási kérvény elavult rendszerét föntartotta, mert a Code de procèdure civile 556. cz. nyomán a franczia jog egész területe, a német birodalmi perrend (724. cz.), a svájczi jogok mindannyian a záradék rendszerét fogadták el, melynek egyetlen hátrányát sem tudom a kérvénynyel szemben.

A biztositási végrehajtás kérésének mai rendszerével szintén igen könnyen lehetne szakítani. Nem látom be, hogy akkor, midőn a végrehajtási törvény 223. §-a értelmében a keresettel egy időben — tehát a sommás váltókeresettel is egy időben, melynél a legaktuálisabb ez a kérdés a mi viszonyaink közt — biztosítási végrehajtást is kér a hitelező, miért kell ezt a kérelmet külön beadványban előterjeszteni és miért ne lehetne a keresettel egy időben előadni, a biróság szempontjából pedig miért ne lehetne például a sommás végzéshez hozzábigyeszteni még azt a pár szót, hogy «eme végzés alapján, az abban kitett marasztalási összeg erejeig biztosítási végrehajtás foganatosítható» és miért ne lehetne ugyanezeket a szavakat az idéző végzéshez is hozzáadni? Ez bizonyára egyszerűsítené és olcsóbbá tenné az eljárást, minden veszély és bonyodalom hijján. Hasonlóképen vagyunk azokkal a biztosítási végrehajtásokkal, a melyeket akkor kérhetnek, a mikor a marasztalt fél a feltétlenül marasztaló itélet ellen felebbvitellel él. Ilyenkor a biróság a véghatározatban, kérelem nélkül is, minden esetben mondja ki, hogy abban az esetben, hogy ha ez itélet ellen a marasztalt fél felebbvitellel él, annak alapján és értelmében ellene biztosítási végrehajtás foganatosítható — külön kérvény tehát fölösleges.

Különösen fontos volna a biztosítási végrehajtásnak korlátozása a költségesség szempontjából azokban az esetek-

ben, amelyekben azt a keresettel egyidejüleg bérkövetelések erejéig szokták foganatosítani. Nézetem szerint ezek a biztosítási végrehajtások az esetek túlnyomó számában, mert hiszen kivételeket mindig konczedálhatni, igen nagy és csunya visszaélések. Hogy akkor, a mikor a bérbeadónak megvan a törvényes zálogjoga, a melyet a legritkább esetben szoktak kijátszani, ama szerencsétlen ember ellen, a ki ellen keresetet indítanak a lakbér iránt, miért kell előbb biztosítási, ezután meg kielégítési végrehajtást foganatosítani, mikor a törvényes zálogjog amúgy is elég biztosíték az esetek túlnyomó számában: ezt csakis visszaéléssel lehet megmagyarázni, a melyet a novellának az erkölcsiség szempontjából föltétlenül meg kell szüntetnie *(Helyeslés)* olyképen, hogy ezeknél a követeléseknél csak abban az esetben enged biztosítási végrehajtást, ha a bérbeadó törvényes zálogjogának kijátszását valószinűsíti, mert hiszen itt nem lehet a szokásos veszélybizonyítványnyal élni.

Összegezve a végrehajtási kérvény eltörlése mellett szóló érveket, el kell ismernünk, hogy a mai rendszernek meggyőződéssel csakis azok az ügyvédek lehetnek szószólói, a kik ezekkel a kérvényekkel sűrűn élnek és visszaélnek (ebben a tekintetben elégséges a folytatólagos végrehajtási kérvények és a visszamutatott iratok újból kiadására irányuló kérvények okozta költségekre utalnom, a melyek a záradék-rendszerrel természetszerűen megszünnek) — az effajta fiskális érdeknek a támogatása azonban bizonyára nem lehet czélja a törvényhozásnak.

Avval fejezem be megjegyzéseimet erről a kérdésről, hogy mivel a végrehajtási záradék ellen csakis bizonyos rendszerbeli nehézségek szólnak, mellette pedig az összes érdekelteknek számtalan előnye, nem a legutolsó sorban pedig a jogszolgáltatás nagyszámú érdeke, lehetetlennek tartom, hogy a rendszer doktrinair és ephemer értékének továbbra is óriás áldozatokat hoznak pénzből, munkából, időből, gyorsaságból és igazságból.

A másik szempont, a melyet a novella figyelmen kívül hagyott, midőn a végrehajtási eljárás költségességét akarta csökkenteni, az, hogy mindaddig, míg a mai *végrehajtói*

intézmény fennáll, ezt a költséget tetemesen csökkenteni lehetetlen. Mert bármennyire is úgy lássék a laikus közönség szemében, hogy a végrehajtási eljárás drágaságának okozói első sorban az ügyvédek: az, a ki ismeri a tényleges viszonyokat, kénytelen bevallani, hogy rendesen nagyon is messze sorban következnek az ügyvédek a végrehajtó költségeivel szemben. *(Úgy van!)* De viszont az is kétségtelen, hogy ennek a költségességnek, az esetek túlnyomó többségében, ismét nem a végrehajtók az okozói, hanem azok a törvények és rendeletek, a melyek a végrehajtóknak lehetővé teszik, hogy ezeket a költségeket okozzák; azok a törvények és rendeletek, a melyek a végrehajtókat arra utalják, hogy ezekből a költségekből éljenek és semmi egyébből. Mindaddig, míg a végrehajtói intézmény mai szervezetét meg nem szüntetik; míg a bíróságoknál nem szerveznek megfelelő olyan állásokat, a melyeknek betöltői azután kizáróan vagy esetleg egyéb tennivaló mellett a végrehajtásokat fogják foganatosítani; mindaddig, míg a végrehajtásért bizonyos bélyegilletéken felül, a mely teljesen elégséges volna az illető tisztviselők összes javadalmazásának és végellátásának fedezésére, a végrehajtóknak eljárási, fuvarozási és napidíjakat kell fizetni, írás és egyéb díjakról nem is szólva, mondom, míg mindezeket a végrehajtásokat nem állandóan alkalmazott állami tisztviselők fogják ellátni, lehetetlen arról beszélni, sőt álmodni, hogy a végrehajtási eljárásnak ma aránytalan költségességét megszüntessük és épen azért, nézetem szerint, már a novellának is ezt a reformot is meg kellett volna valósítania, mert én, a ki sok éven keresztül foglalkoztam ezekkel a mizériákkal és sokat gondolkodtam róluk, a legjobb akarattal és bureaukratikus viszonyaink teljes ismerete mellett sem vagyok képes rájönni arra a nehézségre, a mely ezen nagyszabású reform hozatalát megakadályozná. Egy kis jóakarattal és erélylyel igen gyorsan meg lehet ezt valósitani annyival inkább, mert pénzébe ez az államnak nem kerülne, a tisztviselők létszámának odiosus szaporításának esetével tehát nem állnánk szemben. De a végrehajtók mai helyzete és szervezete azért is sürgős változtatást követel, mert a javaslat tervezte mentességek munkakörüket és így

jövedelmüket tetemesen csökkenteni fogja, úgy hogy egyes helyeken megélhetésük teljesen lehetetlenné fog válni.

Áttérek már most a javaslat második czéljára, az adós exisztentiájának biztositására és ezzel kapcsolatban azokra a rendelkezésekre, a melyeket a javaslat tervez. Azok a mentességek, a melyeket a novella, részben a mai törvény kiegészítéseként, részben egész ujitásképen tartalmaz, kisebb-nagyobb különbségekkel olyanok, a melyekkel az összes nyugot-európai törvényhozásokban találkozunk. S noha én tökéletesen méltánylom a hitelezőknek azt az álláspontját, hogy az ő érdekeiket ezek a mentességek igen érezhetően sértik — mert hiszen a hitelező álláspontja joggal, de csakis strict joggal az, hogy midőn az állam neki biróságai útján végrehajtható igényt ad az ő adósával szemben, akkor nem szabad ugyan annak az államnak egyidőben olyan törvényeket alkotnia, a melyek megakadályozzák ennek a jogos igényének az érvényesítését — mondom, annak ellenére, hogy én teljesen átértem és elvben helyeslem a hitelezőnek ezt az álláspontját: a törvényhozó még sem feledkezhetik meg arról, hogy az állam szocziális és gazdasági feladatainak tudatában nem szabad a jogi és igazságügyi kérdéseket ilyen szigorú logikus szempontból mérlegelnie és szabályoznia. Az államnak föltétlen kötelessége arról gondoskodni, hogy egyetlenegy lakosának exisztencziáját se tegye tönkre olyképen, hogy lehetetlenné váljék az adós helyzetének olyan javítása, hogy az hitelezőjét idővel mégis kielégítse, másfelől nem szabad lehetővé tenni azt, hogy bizonyos adósságok következtében családoknak tűzhelye, otthona tönkre menjen és az adós családjával együtt, úgyszólván teljesen meztelenül, az utczára kerüljön, a társadalomnak terhére váljék és következésképen a bűn fertőjében merülve el, szaporítsa a társadalom züllött és veszedelmes, de sokszor egyformán szánalomra érdemes alakjait.

Nem szentimentalizmus ez, hanem a leghiggadtabb megfontolás. Az államnak, a köznek érdeke lebeg itt mindig szemem előtt és azért minden törvényhozás, midőn ezeket a mentességeket tudatosan, a hitelező jogainak teljes mérlegelésével és méltánylásával megalkotta, mindig ebből a szem-

pontból indult ki, nem pedig az adós személye irányában való egyoldalú kedvezés szempontjából. És érdekes megfigyelni, hogy a római jog is, a melyet a leglelketlenebb és legridegebb individualismuson fölépült jogrendszernek ismerünk, mihelyt túl volt a XII táblás törvénynek ama kegyetlen rendelkezésein, a melyek az adóst kiszolgáltatták a hitelezőnek, a ki bilincsbe verhette, rabszolgájává tehette és in partes secálhatta vagyis feldarabolhatta (mindezt azonban csak Rómán kivül tehette), mondom, midőn a római jog fejlődésének eme stádiumán túl volt, csakhamar kialakult a bonorum cessio, a vagyon teljes átengedésének intézménye azzal a hatálylyal, hogy az adós szabadul kötelezettségei alól, a mely későbbi fejlődésében, az adós javára az adós megélhetésének biztosításával, a competentiæ beneficiummal járt. Később még tovább mentek. A Digestákban, a Codexben találunk rendelkezéseket, a melyek szerint bonorum cessio esetében, az adós annyit mégis megtarthasson magának, hogy «ne egeat» a mint azt Paulus kifejezi (ez a beneficium competentiae ősforrása). Különösen egyes olyan munkaeszközöket, a melyek a mezei munkánál szükségesek, tehát «servi et boves, aratores, instrumenta aratorum» és hasonlókat vettek ki a végrehajtás alól, később pedig bizonyos alkalmazottak, különösen katonák stipendiumait is mentesítették a foglalás alól.*

Igaz, hogy a középkor jogaiban ezek a mentességek megszüntek; a kánonjog sem ismer ilyeneket, az olasz városok jogai sem és csak a XVI. századtól kezdve, a mióta az 1510. évi tiroli Weissthum a bányamunkások bérét teljesen kivette a foglalás alól, fejlődött ki fokozatosan az illetmények mentességének az a rendszere, a mely ma Európa és Amerika törvényhozásaiban, kisebb-nagyobb eltérésekkel bár, elvben meglehetősen egyforma.

De távolról sem az adóssal szemben érzett szánalom, nem valami szentimentalizmus az, a mely a törvényhozásokat ezeknek a mentességeknek a megszabásánál vezeti — bár én épenséggel nem tartanám szégyenletesnek, ha a törvényhozások a megfontolás mellett emberi érzéssel is alkot-

* Pick: Die Lohnbeschlagnahme, a Grünhut-féle Zeitschrift XXVIII. k. (1900) 1 és kk. ll.; Conrad: Die Pfändungsbeschränkungen, 1906.

nák meg a törvényeiket — hanem tisztán a társadalomnak jól felfogott érdeke az, a melylyel nem fér meg, hogy a hitelező jogainak rideg érvényesítésével fölöslegesen és czéltalanul tegyen tönkre gazdasági exisztencziákat. Azért mondom, hogy fölöslegesen és czéltalanul, mert hiszen nagyon jól méltóztatnak tudni, hogy azoknak az ingóságoknak árveréséből, a melyeket a legtöbb törvény kivesz a foglalás alól, a hitelező vajmi ritkán kap még egy csekélységet is követelésének törlesztésére, ellenben eléri azt, hogy adósát megfosztja mindenétől, otthonától, a tisztességes megélhetés, sőt új keresetforrás megnyilásának lehetőségétől is, ellenben az adós továbbra is tartozik majd neki, a hitelező pedig fizeti az eljárás összes költségét. Számtalan gazdasági érték megy így veszendőbe a lefoglalt dolgok elkótyavetyélése útján, az állam igen sok jó munkaerőt veszt, a társadalomra pedig sulyos teherként nehezedik a koldusbotra juttatott, mindenéből kifosztott adósról és családjáról való gondoskodás kötelessége.

Már pedig a jog nem nyujthat segédkezet a más existenciájának tönkretételéhez, de még ahhoz sem, hogy bizonyos nélkülözhetetlen tárgyak lefoglalásának lehetőségével kényszerítő nyomást gyakoroljon a fizetni nem tudó arra az adósra, a kinek egyebe sincs, mint éppen azok, a puszta megélhetéshez nélkülözhetetlen ingóságok vagy jövedelmi források, a melyeket a törvény a foglalás alól mentesít. Mert hiszen ha egyebe is volna, akkor a hitelező nem szorulna éppen ezekre az eximált ingókra, a végből, hogy követelését kielégítse. De a mentességek jelentősége épen abban van, hogy az esetek tulnyomó részében a foglalástól mentes dolgok merítik ki az adós egész vagyonát, ezeknek elvétele pedig tönkre juttatja családjával együtt, a nélkül, hogy sok esetben még a végrehajtás költsége is megtérüljön, nem, hogy a hitelező kielégítéshez jusson.

A társadalomnak nem lehet érdeke a «fiat justitia et pereat mundus» elvének a végrehajtás terén rideg megvalósítása, mert épenséggel nem szolgálja a társadalomnak erkölcsi és gazdasági czéljait. Épen azért a jog, mely szintén nem lehet híján az ethikai és az altruistikus szempontoknak, nem állhat szolgálatában az olyan felfogásnak, a mely az

alakilag bár kifogástalan igényt minden szocziális érdekű melléktekintet nélkül végrehajtani engedi, nem törődve azzal a következéssel, hogy teljesen eredménytelenül pusztít el existentiákat és gazdasági értékeket. A házitűzhely, a családi együttélés, a háziasság fentartása és élesztése s ezzel egyetemben a munkakedvé, nem sentimentális, hanem a társadalom jól fölfogott érdekében fölállított szocziális érv. A kit megfosztunk otthonától, a hol bár szegényes, de munkájával szerzett butorai közt lehet, — a melyek mindegyikéhez bizonyos subjektiv érzés fűzi, a melyet más ember ritkán méltányol megfelelően — ezt okvetlenül az anyagi és erkölcsi züllésnek szolgáltatjuk ki családjával együtt és az életnek nem egy tragédiája vagy szomoru regénye akkor kezdődött meg, a mikor az adós utolsó butordarabját ütötték le a legtöbbet igérő árverési vevő javára.

Bizonyos, hogy a végrehajtási mentességek kiterjesztése csökkenti a hitelre szorulónak hitelképességét, de távolról sem oly mértékben, a mint azt némelyek gondolják. Hiszen nálunk is, másutt is igen tágkörűek a mentességek — vajjon csökkent-e a hitel? Vajjon nem találkozunk-e napról-napra nagyobb hitelkinálattal a hírlapok hasábjain, vajjon nem épen azokat lepik el a részletfizetésre eladók ügynökei, a kiknek alig van egyebük le nem foglalható ingóknál és ugyanilyen jellegű jövedelemnél? Mert bármily paradoxnak lássék is, tény, hogy a szegény embernek, aránylag, igen nagy a személyhitele, s kezdve a szatócson, a hol krétával vezetett följegyzések tartják nyilván a munkásnak, sőt napszámosnak is hétről-hétre hitelbe adott összegeket, a melyek a hetenként való kiegyenlítés után, megújulnak, — föl az elsőrangú iparosok és kereskedőkig, kik szívesen nyujtanak hitelt a magasabb rangu tisztviselőnek vagy az évi lakásban lakónak, mindenütt a személyi, nem pedig a reális hitellel találkozunk, a melyet nem befolyásol a mentesség némi kiterjesztése sem, mert ez a hitelnyerő rá van szorulva erre a hitelezésre, a mely nélkül meg nem élhet, a melyet azonban csak akkor vehet állandóan igénybe, ha pontosan fizet.

Természetes, hogy visszaélések napirenden vannak. S épen azért, mert a hitelezés mai rendszere ezeket a visszaéléseket

úgyszólván provokálja, hiteléletünkre csakis áldásos lesz, ha a mentességek kiterjesztése nagyobb óvatosságra inti majd a hitelezőt és nem teszi ki majd oly sok csábításnak a könynyelmű vásárlót, a ki azt hiszi, hogy a neki felkinált minden árút meg is kell vennie és a ki csak a havi vagy heti részlet csekélységét látja, de nem veszi észre sem az eladott holmi silányságát és aránytalan drágaságát, sem a külömböző helyen vállalt részletfizetéseknek összegét, a mely messze meghaladja az ő vagyoni képességét. Ismétlem tehát: ha a mentességek kiterjesztése korlátozni fogja e könnyelmű hitelnyujtást és hitelnyerést, ez gazdasági életünk szolidítása érdekében csak óhajtandó eredmény lesz.

Mindazonáltal belátom, hogy a törvényhozások túlnyomó többsége kissé túlságosan egyoldalúan szabályozza a mentességek kérdését, mert hiszen, különösen a kisebb összegű követelések körül, elég gyakran akad olyan hitelező, a kinek egzisztencziája megmentése érdekében épen olyan fontos, hogy követelését megkapja, mint a milyen egzisztencziális kérdés a mentesség az adós szempontjából. Önkénytelenül felmerül tehát az a gondolat, nem lehetne-e a hitelezők bizonyos körével szemben ezeket a mentességeket korlátozni vagy megszüntetni? És én azt hiszem, hogy a mint a javaslat is, a mostani törvény nyomán, a tartási követelések tekintetében bizonyos kivételeket tesz a hitelező javára, a mint továbbá a vételárhátralék erejéig, szintén igen helyesen, kivételt tesz az eladó javára, úgy lehetne talán még kivételt tenni a szegényjogon perlekedő minden hitelező és ama hitelező javára is, a kinek alperes élelmiszerekért adósa, föltéve természetesen, hogy ezek az élelmiszerek olyanok, a melyek az adós és hozzátartozóinak eltartására föltétlenül szükségesek voltak, mert pl. pezsgő vagy pástétom vételéből eredő követelést, azt hiszem, senki sem akarja majd a kiváltságos követelések közé számitani. De ezenkívül is a mentességeknek azt a körét, a melyet a javaslat szab meg, részben jobban lehetne preczizirozni, részben szükíteni is lehetne.

Így nevezetesen, a szabatosabb meghatározás szempontjából a javaslatnak e tekintetben legkényesebb rendelkezését, a 2. §. 10. pontját, a mely a végrehajtást szenvedőnek és ház-

népének a háztartáshoz szükséges házi és konyhabútorát stb. és a ruházkodáshoz szükséges tárgyakat veszi ki a foglalás alól, okvetlenül máskép kellene szövegezni — bár nem ajánlok új szöveget, az előbb kifejtett elvi okokból. Mert mikor a javaslat a mentességek kiterjesztésének egyik jótékony hatásaként azt is felemlíti, hogy az igényperek száma tetemesen csökkenni fog, a mi tény és a mi tapasztalatok alapján helyes törekvés is, viszont az ilyen túlságosan laza és határozatlan szövegezés mellett attól kell félnünk, hogy az előterjesztések száma fog óriás mértékben növekedni, mert nagyon valószínű, hogy minden végrehajtást szenvedő és minden végrehajtató, minden végrehajtó és minden biróság a *szükséges* konyha- és házi bútoroknak, valamint a ruházkodáshoz *szükséges* tárgyaknak körét másképen fogja meghatározni. Tudom, hogy végtelenül nehéz megfelelő szöveget találni, de azt hiszem, hogy a visszaéléseknek és kételyeknek legalább csökkentése végett kivánatos lenne a *szükséges* szó helyébe a *feltétlenül nélkülözhetetlen* kifejezést tenni — nem ragaszkodom a szóhoz, csak a gondolathoz — még pedig a társadalmi állásra való tekintet nélkül, mert különben kiki a maga egyéni ízléséhez és viszonyaihoz képest fog bizonyos tárgyakat szükségeseknek tartani, noha azok épenséggel nem nélkülözhetetlenek, az adott körülmények közt sem. De, mondom, társadalmi állásra tekintet nélkül, visszaélések és az illetéktelen kedvezés lehetőségének is kizárása végett, csakis a föltétlenül nélkülözhetetlen bútorokat szabad kivenni a foglalás alól, a ruházkodás tekintetében pedig szintén csak a végrehajtás időpontjában folyó évszakban nélkülözhetetlen ruhákra kell szorítkoznunk, mert magától értődik, hogy áprilisban nem szabad akadályba ütköznie annak, hogy a télikabátot lefoglalják, viszont ezt novemberben nem szabad lefoglalni, mert akkor föltétlenül szükséges.

A javaslatnak egy másik rendelkezése, a mely kissé messze megy, a 2. §. 16. pontja, a mely szerint «annyi készpénz, a mennyivel a végrehajtást szenvedőnek és háznépének szükséges lakbérleti költségei egy negyedévre fedezhetők» ki volna véve a végrehajtás alól, míg ugyane §. 19. pontja szerint «azoknál a személyeknél, a kiknek járandóságai egészben

vagy részben le nem foglalhatók, a náluk talált készpénzből olyan összeg, a mely a végrehajtás foganatosításától a járandóság legközelebbi esedékességéig terjedő időre a le nem foglalható járandóság összegének megfelel», ugyancsak ki volna véve e foglalás alól, a tüzelő anyag és élelmiszerek beszerzésére szükséges készpénzen felül. Ez a liberalitás kissé túllő a czélon, annyival inkább, mert semmiféle biztosítékot nem kapunk arra nézve, hogy a negyedévi házbérre meghagyott készpénzt tényleg házbérre fogja fordítani az adós, sőt nagyon valószínű, hogy rossz viszonyai közt a házbér fizetése előtt el fogja azt költeni. De különben is a javasolt kivétel a törvényes zálogjoggal amúgy is biztosított háztulajdonosnak újabb biztosítékot nyujtana, de mindig a hitelező rovására. Ezekből az okokból ezt a rendelkezést föltétlenül kihagynám a javaslatból.

A hitelező érdekében nem zárkóznám el attól sem, főleg a végből, hogy a hitelezőnek sokszor súlyos helyzetét valamiképen honoráljuk és hogy a visszaéléseknek lehetőleg elejüket vegyük, hogy külföldi törvényhozások példájára, az ingó végrehajtásnál megadjuk a személymotozás jogát, természetesen avval a kimélettel, a melylyel azt a bűnvádi perrendtartás 189. §-a engedi meg. A gyakorlat terén működők ugyanis nagyon jól tudják, hogy nem ritka az olyan eset, mikor a végrehajtást szenvedőnek eléggé bőven telt pénztárczája van; értékpapirok vannak a zsebében, ékszerek vannak nála és a végrehajtató mégis kénytelen fedezet nélkül távozni. Nem látom be, hogy a kiméletet e tekintetben miért terjeszszük ki azokra, a kik ily módon a legjobb kedvvel fittyet hánynak a hitelező követelésének. Sőt arról is lehetne gondolkodni — nem mondom, hogy a novella keretében és azért csak röviden érintem ezt a kérdést — nem lehetne-e behozni a felfedező esküt, annak a rendelkezésnek a mintájára, a melyet a csődtörvény tartalmaz, hogy ilyenformán mindenféle fölösleges költségtől már eleve megóvjuk a hitelezőt, de esetleg az adóst is.

A többi mentességet, a melyet a javaslat tervez, részemről föltétlenül helyesnek tartom, még pedig azokon felül, a miket már mondtam, még azért is, mert a mi jogrendszerünkben az adósnak olyatén kimélete, a melyet a végre-

hajtási törvény kiegészítéseképen ez a javaslat tartalmaz, más jogszabályokban is és néhol sokkal szélesebb mértékben akczeptálva lett a nélkül, hogy az ellen bárki felszólalt volna. Értem egyfelől a szerződési szabadságnak azt a korlátozását, a melyet az uzsora rendszabályozása végett fogadott el bölcsen a törvényhozás, továbbá a korcsmai hitelre, a kötbér mérséklésére, bizonyos zálogszerződéseknek érvénytelenségére, az elidegenítési és terhelési tilalomra, a haszonbérnek elemi csapások okából elengedésére vonatkozó rendelkezéseket stb. stb., másfelől pedig a csődtörvény rendelkezéseit. A csődtörvény 5. §-a tudvalevően megengedi, hogy a közadósnak az a keresménye, a mely a maga és családja fentartására föltétlenül szükséges, ne kerüljön a tömegbe, a mivel tehát a generális végrehajtásról intézkedő törvény is elismeri, hogy a közadós és családja javára feltétlenül biztosítani kell a megélhetést; lényegében tehát ugyanazt, mint a végrehajtási törvény mentességei. Sőt a csődtörvény még tovább megy. Méltóztatnak ugyanis tudni, hogy a hitelezők beleegyezésével megengedi, hogy a közadós akkor is kapjon tartásdíjat a tömeg vagyonából, ha önmaga képtelen a keresetre; sőt a 49. §-ban megengedi azt is, hogy a tömeg költségeképen fedezzék a közadósnak temetési költségeit és az ő halálát megelőzött gyógyítás költségeit. Kissé humoros ízű dolog, hogy a gyógyítási költségeket csak akkor fedezik a tömegből, ha meghal a közadós, ellenben ha a gyógyítás eredményes és életben marad, akkor nem *(Derültség)*, de mindenesetre megvan a jó szándék a törvényben — bár meglehetősen rosszul kifejezve — abban az irányban, hogy a közadóst és családját a legszomorúbb viszonyok között sem hagyja el teljesen, persze mindig a hitelezők rovására.

Hibája a javaslat 2. és 3. §-ának, hogy nem mondja ki, hogy a 2. §. mentességei a törvényes zálogjogra jogosultakkal szemben is hatályosak, a mit a mostani törvény 51. §-ának utolsó bekezdése, két megszorítással, ki is mond. A javaslat hibája bizonyára elnézés eredménye, mivel azonban a most hatályos 51. §-t a 2. §-szal pótolja, gondoskodni kell az 51. §. utolsó bekezdésének a javaslatba fölvételéről, a mi legjobban 3. §-ban történhetik.

Ennek kapcsán emlékezem meg a bérbeadó törvényes zálogjogát szabályozó mai 72. §. túlságos szigoráról a pontosan fizető albérlőkkel és azokkal szemben, a kiknek ingói véletlenül kerültek a bérlemény területére és javaslom, hogy ezt a szigort emberségesen enyhíteni kellene úgy, a mint azt a polgári törvénykönyv tervezete 1552., 1547. és 1587. §§-aiban tervezi.

Ama mentességek közül, a melyeket a javaslat tervez, felemlítést érdemel az, hogy a köztisztviselő lefoglalható illetményeinek értékhatárát 2000 koronában állapítja meg a mai 1600 korona helyébe, a mi a mai drágasági viszonyok mellett és a létminimum szükséges növekedése mellett csak helyeselhető. De kivánatos volna az is, hogy a nyugdíjasoknak nyugdíjilletményét hasonló elbánásban részesítse a törvény, mint magát a szolgálati illetményt. A javaslat ugyanis 1200 koronában állapítja meg a nyugdíj lefoglalhatási határát, nézetem szerint helytelenül, mert a nyugdíjas még abban az esetben is, a mely épenséggel nem általános, t. i. amikor az egész fizetését kapja meg nyugdíjképen, mindig kevesebbet kap, mint aktiv szolgálatában, mert hiszen lakáspénzt a mostani nyugdíj-törvény szerint a nyugdíjas nem kap. Mivel pedig a nyugdíj összege rendesen nem olyan nagyon nagy, hogy erről a lakáspénzről egykönnyen, nélkülözések híján, le lehetne mondani, kivánatos lenne, hogy legalább a szorult viszonyok közé kerülő nyugdíjasnak azt a minimumot biztosítsa a törvény, a melyet az illetményekre nézve állapít meg.

A lakáspénzről a javaslat a mainál bővebb rendelkezést tartalmaz, a midőn nemcsak a lakbérkövetelés fejében engedi meg a lakáspénz lefoglalását, hanem a lakásért más alakban fennálló követelés fejében is, midőn p. o. nem pénzbeli szolgáltatás van kikötve. Úgy hiszem, hogy ez nem kielégítő megoldás. Ma meglehetősen terjed az az üdvös törekvés, hogy a tisztviselők részére családi házak építését lehetővé tegyék és megkönnyítsék. Az ilyen építésnek egyik nagy akadálya, hogy azok a tisztviselők, a kiknek nincs elegendő tőkéjük, nem nyujthatnak kellő biztosítékot a hitelezőknek, mert hiszen a kapható jelzálogkölcsön egymagában véve nem elég-

séges. Ezért óhajtandó lenne, hogy az ilyen építkezésekből eredő adósságok fejében az illető háztulajdonosnak, mint köztisztviselőnek járó lakpénze egész összegében lefoglalható legyen. Nagyon lendítene a törvényhozás az ilyen családi házak építésének lehetőségén, tehát egy nagy horderejű sociális törekvésen, ha ennek az óhajnak ebben a javaslatban eleget tenne.

A javaslat 9. §-a azt a helyes rendelkezést tartalmazza, a mai törvénynyel egyértelmüen, hogy a fizetésekre vonatkozó mentességekről való lemondás és egyezkedés hatálytalan. Kivánatos lenne azonban ezt a szabályt ugyanazokból az okokból, a melyek a 9. §-t eredményezték, az összes mentességekre kiterjeszteni, az ingó mentességekre is, mert nagyon könnyen lehetséges, hogy a szorult adós végrehajtás nélkül le fog mondani a törvényes mentességekről, a mely lemondást a biró, tilalom hiján, kénytelen hatályosnak elismerni. Ez a tilalom ugyan nem fogja megakadályozni, hogy az adós egyéb jogügylettel a végrehajtás alól kivett ingóságait soha át ne ruházza a hitelezőre, de hát a végletekig a törvény nem gondoskodhatik a könnyelmü emberről és a ki ennyivel sem tudja beérni, az viselje a cselekvésének következéseit. A javaslat szellemének szempontjából azonban kivánatos, hogy a 9. §. rendelkezése az ingó mentességekre is kiterjedjen.

Igen nagy hibája a javaslatnak, a melynek semmiféle megokolását és jogosultságát nem találom, hogy a magántisztviselők és a köztisztviselők illetményeinek lefoglalhatása, illetők a foglalás értékhatárai között a javaslat különbséget tesz. Nem látom be, hogy midőn a létminimum biztosításáról van szó, miért lenne kisebb létminimumra szüksége az ugyanolyan életviszonyok közt élő magánhivatalnoknak, mint a közhivatalnoknak, különösen, mikor tudjuk, hogy a legtöbb magántisztviselőnek nincsen külön lakáspénze, a minek következtében a lefoglalható fizetés összege is nagyobb. A javaslatnak ezt a hibáját, a melyet semmiféle érv nem támogat, a mai törvény ugyanilyen hibáján kívül, feltétlenül ki kellene tehát küszöbölni.

Nemcsak szépséghibája, hanem méltánytalan és igazság-

talan rendelkezése a javaslatnak, hogy a 8. §-ban, melyet a mai 58. §. helyébe uj szakasznak javasol és a hol annak az összegnek minimumát, a melyet tartás fejében nem lehet lefoglalni, 750 K-ban állapítja meg, ezt a minimumot nem terjeszti ki arra a tartási igényre, a melyet a házasságon kívül született gyermek érvényesíthet apjával szemben. Tudom, hogy a mai 58. §-ban is így van, de ott is igazságtalanul és szívtelenül, mert hiszen itt már egy biróilag megállapitott követelésről van szó, melynek érvényesitését ugyanazokból az okokból lehetővé kell tenni, mint egyéb tartási követelésekért. De különben a 8. §. a javaslat egyéb rendelkezéseivel ellentétes is, mert hiszen a 3. §. utolsóelőtti bekezdésében, helyesen, kivételt tesz a javaslat a mentességek alól azok javára is, a kiknek tartására a vegrehajtást szenvedő a törvényes gyakorlatnál fogva köteles, a mi alatt természetesen másokat, mint a házasságon kívül született gyermekeket, nem lehet érteni.

A javaslat 9. §-a az illetmények lefoglalása kapcsán egy rendkívül fontos, elvben igen helyes intézkedést tartalmaz, a melyet igen nagy örömmel lehetne üdvözölni, ha nem ebben az alakban jelenne meg. Azt mondja t. i. a 9. §. utolsó bekezdése, az illetmények lefoglalásánál, hogy öt évi szünetelés után a végrehajtás hatálya megszűnik. A megokolás ezt a kérdést, nagyon helyesen, a végrehajtási jog és a végrehajtási zálogjog elévülésével hozza kapcsolatba. A két jog elévülése között természetesen különbséget kell tenni. A végrehajtási jog, a mint tudni méltóztatnak, a mostani törvény 23. §-a értelmében, a rendes magánjogi elévülési időn belül, tehát 32 év alatt évül el. Hogy a magánjogi elévülési idő a polgári törvénykönyvben meg fog rövidülni, az iránt semmi kétségünk nem lehet, és éppen azért erről ma ne is beszéljünk, mert hiszen addig, míg a követelés maga el nem évül, a végrehajtási jog sem évülhet el. De, természetesen, másképen áll a dolog a végrehajtási zálogjoggal. Nem látom be annak szükségét és jogosultságát, hogy az egyszer megszerzett végrehajtási *zálogjog* is 32 évig is hatályban maradjon.

Ez teljesen képtelen, rendkivül sok munkát, zavart és fölösleges költséget felidéző állapot, a melynek ellenében, azt

hiszem, érveket sem kell ebben a körben felhoznom, a melynek tagjai, mint birák és ügyvédek, naponként érzik a mai állapot bajait. A végrehajtási zálogjogot tehát sokkal rövidebb elévülési határidőre kellene szorítanunk, illetőleg ki kellene mondani, hogy bizonyos idő mulva a végrehajtási zálogjog hatálya megszünik, a mi persze nem akadálya annak, hogy a ki folytatólagos végrehajtás útján újból akar végrehajtási zálogjogot szerezni, azt a hosszú magánjogi elévülési határidőn belül meg ne nyerhesse. Ha a javaslat öt esztendőt akar megszabni az illetményekre szerzett végrehajtási zálogjog megszünésére, nem látom be, miért ne lehetne ezt az okos elvet minden egyéb végrehajtási zálogjogra is kiterjeszteni, annyival inkább, mert hiszen a javaslat egy másik helyén, a 17. §. 3. pontjában, azt mondja, hogy a más hitelező kérelmére hirdetett árverést nem kell megtartani annak a végrehajtatónak a javára, a ki egy éven belül árverést nem kért, tehát itt is a zálogjog nem érvényesitésének bizonyos jogkövetkezményét szabja meg a javaslat. Szóval, hogy úgy mondjam, kerülgeti a zálogjog rövid elévülésének eszméjét, de azért, mert, a megokolás szerint, ez mélyreható változásokat idézne elő, nem tartja kivánatosnak, hogy ebben a novellában ezt a nagyon üdvös és jótékony rendelkezést általánosítsa. Én nem ijednék meg tőle és nem látom be, miért ne általánosítsuk a 9. §. utolsó bekezdésében foglalt elvet, de nem öt évet szabnék meg, hanem a végrehajtási eljárásnak a perrendtartással congruentiája szempontjából ugyanazt az időtartamot alkalmaznám a végrehajtási zálogjog hatályára, a melyet a sommás törvénynek a rendes eljárásban is alkalmazott 52. §-a tartalmaz a szünetelő perekre, illetőleg a perek megszünésére nézve, t. i. három esztendőt, a mely időtartamot a minap beterjesztett perrendtartási javaslat is, 446. §-ában, fentartja. Ki kellene tehát mondani, hogy minden ingó végrehajtási zálogjog három esztendő mulva hatályát veszti ugyan, de a rendes elévülési időn belül azért a végrehajtás újból foganatosítható.

A javaslat az *ingatlanok* tekintetében *(Halljuk!)* a mentességeknek körét meglehetősen szűkre szabja, sőt helyesebben úgy fejezhetném ki magamat, hogy az ingatlanra, mint

ilyenre vonatkozólag, semmiféle mentességet sem ismer, a mai törvénynek is megfelelően. Csak az ingatlanoknak bizonyos felszereléseit vonja ki a végrehajtás alól, a mai törvény rendelkezéseinek, nézetem szerint, igen helyes kiterjesztésével; azonkivül elrendeli 14. §-ában azt, hogy a mezei gazdálkodással foglalkozó ellen vezetett végrehajtás esetében az az igavonó jószág és gazdasági eszköz, a mely a javaslat 2. §. 18. pontja szerint le lesz ugyan foglalható, de (mert 12 kat. holdnál nagyobb ingatlanról van szó) ha a végrehajtást szenvedő gazdálkodásának folytatásához használni kivánja és az igavonó jószágot kellő élelmezéséről is gondoskodik, azok az évnek márczius hó 15-ikétől november hó 15-ikéig terjedő szakában rendelkezése alól nem vonhatók el és árverés alá nem bocsáthatók. Nem volna kifogásom e szakasz lényege ellen, ha egy kissé messzire nem menne annyiban, hogy a kedvezményt minden ingatlanra kiterjeszti, akár kis-, akár közép- vagy nagybirtokról van szó. Már pedig a nagy ingatlanok tulajdonosait én nem részesíteném a törvény e kedvezményében, mert e nélkül is a legtöbb esetben módjuk lehet a követelés kielégítésére, de a helyes igazságügyi politikai szempontból sem, mert akár joggal, akár nem, ilyen rendkivüli kedvezés mellett nagyon könnyen előállhatnának a nagyiparosok és nagykereskedők is és ugyanannyi jogczímmel követelhetnének bizonyos védelmet a maguk üzemei élő és holt felszerelése javára, mint a nagybirtokosok. Akkor, a mikor a társadalmi ellentétek, fájdalom, ugyis tulságosan kiélesedtek hazánkban, azt hiszem, hogy nem kell provokálni e még kirívóbb ellentéteket az ilyen, nézetem szerint, nem is szükséges tulságos kiterjesztések által, a melyek még akkor is, ha — a mint fölteszem — nem szándékosan egyoldalu kedvezések akarnak lenni, szükségképen ilyeneknek a benyomását teszik, különösen akkor, a mikor mindenben efféle ellentéteket szimatolnak. Nem helyeslem azonban, hogy a törvényjavaslat nem tartalmazza azt a rendelkezést, a melyre maga is rámutat a megokolásban, hogy t. i. a legtágabb értelemben vett mezőgazdasági ingatlan tulajdonosának érdekében bizonyos időszakban az árverés egyáltalában foganatosítható ne legyen. Abból indulok ki t. i., hogy az

ingatlan tulajdonosán sokszor nagyon segítene a törvény azzal, ha lehetővé teszi, hogy rövid idővel az aratás vagy szüret előtt, májustól október végéig, ilyen ingatlant ne árverelhessenek, úgy, hogy erre az időre árverést hirdetni se lehessen. A megokolás azt mondja erről a tervről, a nélkül, hogy állítását bizonyítaná, hogy ez a jelzáloghitel és a hitelező sérelmével járna és hogy — ez a legfurcsább benne és leginkább ütötte meg jogászi érzékemet — a mai végrehajtási törvény jogorvoslati rendszere amúgy is elég módot nyujt az adósnak arra, hogy késleltesse az árverést, tehát vegye igénybe ezt a segítséget. *(Derültség.)* Nagyon jól tudom, hogy a végrehajtási törvény jogorvoslati rendszere épen a hitelező szempontjából milyen rossz és ha erre a kérdésre ma egyáltalában nem terjeszkedtem ki, ez azért történt, mert ezt incidentaliter, egy ilyen kis terjedelmű és határozott czélu novellában nem lehetne gyökeresen megjavítani. De hogy egy törvényjavaslatnak megokolása egyenesen utasítsa az adóst arra, hogy a huzavonát provokáló ezekkel a jogorvoslatokkal éljen vissza továbbra is, ezt semmi esetre sem lehet helyeselni. Inkább lehetett volna az ingatlan árverésével kapcsolatos jogorvoslatokat egyszerűsíteni, lehetővé tenni azoknak igen gyors elintézését, úgy, hogy a huzavona ne igen érjen czélt, de azzal ütni el egy nézetem szerint gazdaságilag megokolt tervet, hogy ezt amúgy is meg lehet valósítani, csak ki kell használni ügyesen a mai rossz jogorvoslati rendszert, ezt még burkoltan sem szabad az erre amúgy is tulságosan hajlandókkal megértetni.

Nagyon helyeslem azonban, hogy a tervezet az ingatlan bármely részének vagy neménck mentességét ez idő szerint nem hozza javaslatba.

Jól tudom, hogy igen sokan lesznek, a kik ezt a javaslatnak nagy hibájául fogják felróni, mert hiszen méltóztatnak tudni, hogy körülbelül két évtized óta a birtokminimum kérdése nálunk mindenféle alakban napirenden van. Nézetem szerint igen helyesen, mert nagyon kivánatos lenne valamelyes megoldást találni, a mely lehetővé teszi, hogy az apró birtokoknak további elaprózását megakadályozzák. Ámde viszont nagyon természetes, hogy ez a kérdés a végrehajtási

eljárás keretében egyáltalán nem oldható meg, mert hiszen itt óriás horderejű magánjogi, főképen öröklési, továbbá gazdasági szempontok a döntők, miért is ezt a nagy horderejű birtokpolitikai kérdést csakis önálló törvényben lehet minden szempontból kielégítően szabályozni, ha ugyan ez *kielégítő* módon egyáltalán lehetséges, a miben, tapasztalataim és kisérleteim alapján, van okom kételkedni, a mi azonban nem zárja ki, hogy a kérdésnek nehézségeivel ujból és ujból megküzdeni meg ne kiséreljük.

Igaz, hogy törvényhozásunk az ingatlan felaprózásának némi megakadályozását már is megkisérelte bizonyos intézkedések megtételével. Hiszen maga a tagositás és az összesítés sajátképen semmi egyéb, mint az elaprózás hátrányainak orvoslása, bár ez bizony nem történik mindig az érdekeltek megelégedésére. De egyéb törvények is tartalmaztak és tartalmaznak ilyen rendelkezéseket, a melyeket csak azért említek itt fel, mert talán a vita folyamán alludálni fog erre a kérdésre egyik-másik felszólaló úr. Mondom, régi jogunkban voltak ilyen felosztási korlátok. — Ott van az 1836:IV. t.-czikk, a mely a negyedtelekben állapítja meg a jobbágytelek feloszthatóságának határát. Ezt a 1853. évi urbéri pátens is fentartotta hatályában és csak az 1871:LIII. t.-czikk 55. §-a törölte el. A telekkönyvi rendtartásnak még hatályban levő 56. §-a, úgy látszik, szintén azt tartja szem előtt, hogy lehetséges olyan intézkedés, a mely nem engedi meg a tetszés szerint való feloszthatást, mert a birtokeldarabolás okából szükségesé váló bejegyzéshez «a netalán köztekintetekből szükséges politikai engedély igazolását» követeli meg. A kisajátítási törvény is az elaprózás megakadályozása végett a 13. §-ban megengedi, hogy az egész birtoktest kisajátítása követelhető, ha a felülmaradó rész a kisajátítás alá vett egész birtoktest területének egy negyedénél kisebb. Még más ilyen intézkedés is van. Pl. a telekkönyvi betétszerkesztést tárgyazó 1889:XXXVIII. t.-cz. 33. §-a szerint a vízrendezési társulat követelésének behajtása végett az elkülönített ártérbirtok kerül csak árverés alá, de ha az azzal egy telekkönyvi jószágtestet alkotó fensíki birtok megmaradása következtében ezzel tetemesen csökkenne értékéből, kérelemre azt is el kell árverezni

az ártérbirtok értékének emelése végett még akkor is, ha a fensíkbirtokon nincs jelzálogteher. Sőt a végrehajtási törvénynek hirhedt 156. §-a, a melyet ez a javaslat végre valahára el akar törölni, szintén azzal a megokolással került a mai törvénybe, hogy ez a rendelkezés az ingatlanok felaprózását akarja megakadályozni és vannak, a kik ebből az okból, bárha más szövegezéssel, tovább is fenn akarják tartani a 156. §. szabályát.

Mindezeket és az azokkal kapcsolatos kérdéseket különben a polgári törvénykönyv szerkesztőbizottsága is megvitatta néhány évvel ezelőtt, 1899-ben, azzal az eredménynyel, hogy birtokminimum meg nem állapítható, hanem csakis az örökösök közt való osztály szabályozható gazdasági szempontok figyelembevételével. Szóba kerültek ezek a kérdések a Jogászegyletben is Imling Konrád államtitkár úrnak *a földbirtok mozgósítása* cz. előadása kapcsán, de épen ezeknek a kérdéseknek a megvitatása győzhette meg a komolyan gondolkodókat arról, hogy azokat a végrehajtási törvényben megoldani lehetetlen.

Ha foglalástól mentes ingatlanra gondolunk, akkor csakis a homestead valamelyik válfaját fogjuk behozhatni, ha ez egyáltalában lehetséges lesz. Ebben a tekintetben igen kitünő javaslattal rendelkezünk, a melyet Dévai táblabiró úr készített még Plósz miniszter úr megbizásából. Homestead alakjában talán meg lehet majd oldani ezt a nehéz kérdést, a melyet, a mint tudni méltóztatnak, Európában eddig sehol sem tudtak megoldani, annak ellenére, hogy csaknem minden államban próbálkoztak már ilyen törvényhozási kisérlettel és érdekes, hogy a francia kormány által a kamara elé 1905 január 31-én terjesztett ilyen czélú törvényjavaslatból («Projet de loi sur la constitution et conservation du bien de famille insaisissable»), máig sem válhatott törvény, annak ellenére, hogy meglehetősen alkalmazkodik az európai viszonyokhoz, szemben az amerikai homestead sajátosságaival. Mondom, mindezekből az okokból arról, hogy a végrehajtási törvényben akármilyen ingatlan végrehajtási mentességéről rendelkezzünk, le kell mondanunk, hanem arra kell törekednünk, hogy ezt a rendkivül nehéz kérdést, a melynek

részleteivel itt nem lehet foglalkoznom, külön törvényben szabályozzuk.

Az eddig elmondottakkal kimerítettem a javaslat ama rendelkezéseit, a melyek a végrehajtási mentességekre vonatkoznak.

Az ingatlan *elkótyavetyélésének megakadályozása végett* — tehát a javaslat által megoldandó kérdések harmadik csoportjáról — a javaslat a következőket tervezi, a mikről megjegyzem, hogy tulnyomó részükben föltétlenül elfogadhatók, csak némely részükben hiányosak. A javaslat 18. §-a a bánatpénzt a kikiáltási árnak 20%-ára emeli fel. Föltétlenül helyes intézkedés, mert méltóztatnak tudni, hogy ma az ingatlan-árverések körül milyen visszaélések fordulnak elő, épen a kikiáltási ár és a bánatpénz csekély összege következtében. A kikiáltási ár maga is igen kis összegben lesz kiszabva, mert a végrehajtási törvény, igen helytelenül, az adóalapot veszi kiinduló pontul, nem pedig az ingatlan forgalmi értékét, miért is nagyon kivánatos volna, főképen a legkisebb ajánlatnak a javaslat 21. §-a értelmében való törvénybe iktatása esetében, ha már a novella is segítséget nyujtana a mai, csaknem türhetetlen állapot megszüntetésére. Mikor tehát a kikiáltási ár maga is nagyon alacsony és ennek is csak kis hányadát kell bánatpénzül leróni (az árverési feltételek 5—10% közt mozognak), igen könnyen adva van a visszaélés lehetősége. Nagyon gyakran meg is történik, hogy valaki, a ki a végrehajtást szenvedő strohmannja is lehet, ilyen kis összegű bánatpénz letétele után, óriás árt igér az ingatlanért; esetleg, ha több ingatlan kerül árverésre és a végrehajtást szenvedő jelölheti ki, a törvény 172. §-a szerint, az árverelés sorrendjét, a legkisebbért. Nagyon természetesen kénytelenek neki az ingatlant azon a nagy áron, melyet esetleg igért — a 200 koronás kikiáltási áru ingatlanért 200,000 koronát is igér — átengedni, az árverés jogerőre emelkedése után pedig ez a vevő, a törvény 180. §-a értelmében, beleül a birtokba, élvezi annak hasznait, miveli vagy devastálja, midőn pedig a vételár esedékes részleteinek lefizetésére kerül a dolog, egyszerűen nem fizet. Mivel pedig a végrehajtási törvény jogorvoslati

rendszere és biróságaink egy részének közömbössége az ilyen, a társadalmi ethikát is legközelebbről érdeklő kérdések végtelen sürgősségével szemben, igen könnyen lehetővé teszi azt, hogy a vevő pár esztendeig, ha nem is háborítlanul és a mi fogalmaink szerint békésen, de mégis valósággal benn üljön a birtokban: ő azért a pár korona bánatpénzért éveken át élvezi az ingatlant, ha pedig onnan kiteszik, az új árverésen akár ő, akár más strohmann újból kezdheti a dolgot. Nagyon helyes tehát, hogy a javaslat az ilyen erkölcstelen és gazdaságilag annyira káros visszaélések ellen valamely remédiumot kisérel nyujtani.

De úgy gondolom, hogy a 20%-os bánatpénz megszabása egymagában erre a czélra nem elégséges. Abból indulok ki, hogy ha valaki ingatlant akar vásárolni, azt csak akkor tegye, ha van hozzá elég pénze és reális alapon nyugvó, szolid hitele. Ezért azt hiszem, hogy joggal megkövetelhetjük, hogy az árverési vevő a vételár első részletét, — hogy ez annak harmadrésze legyen-e, vagy kisebb hányada, az olyan kérdés, a melyről most nem akarok beszélni. — az ingatlannak a részére történt leütése után rögtön fizesse le, ha pedig erre nem képes, bánatpénzét veszítse el és az ő költségén folytassák azonnal az árverést. Azt hiszem, hogy ezzel az eszközzel okvetlenül legalább is meg fogjuk nehezíteni a ma előforduló visszaéléseket. E mellett nagyon természetesen a törvény 180. §-át is módosítani kellene olyképen, hogy kizárjuk az előbb illustrált lehetőséget, hogy t. i. valaki csekély bánatpénzért az ingatlanba beleüljön mint birtokos és annak hasznait éveken át élvezze. Ennek okvetlenül végét kell vetni úgy, hogy a birtokba helyezés csak a vételár lefizetése után történhetik meg, addig pedig az ingatlant a pontosan fizető árverési vevő javára kezeli a zárgondnok.

Igen helyes és különösen Magyarországon nemzeti szempontból igen nagy horderejű a 18. §. 2. bekezdésének az a rendelkezése, hogy a kincstár bánatpénz nélkül bármikor árverezhet. Igen sokszor válik szükségessé, különösen bizonyos exponált vidékeken, hogy egyes ingatlanok ne kerüljenek olyanok kezébe, a kiknek kezébe azok nem valók, akár gazdasági, akár állami, akár társadalmi szempontból. De an-

nak szüksége is előállhat, az utóajánlat lehetősége mellett is, hogy olcsó áron a legkisebb ajánlat mellett is túlolcsó áron eladást és esetleg a birtokba lépést akadályozza meg a kir. kincstár. Ilyenkor az államnak természetes kötelessége közbelépni, de nagyon jól tudjuk, hogy nehézkes bureaukratikus intézményeink mellett az, hogy az államnak valamelyik képviselője 24 vagy 48 órán belül olyan helyzetbe jusson, hogy a szükséges bánatpénzt és a vételár első részletét lefizesse, egyszerűen a lehetetlenséggel határos. Ezért szükséges volt végre, legalább ebben a tekintetben, mobilizálni a kir. kincstárt is, és számára lehetővé tenni, hogy bánatpénz nélkül is árverezzen, a mi annál könnyebben türhető, mert hiszen bonitása ellen senkinek kifogása nem lehet.

Hogy a javaslat a végrehajtási törvénynek 156. és ezzel összefüggő 157. és 158. §§-ait végre-valahára módosítja, oly természetes kötelesség, hogy azt hiszem, ennél a kérdésnél nem is kell immorálnom. Mindnyájan tudjuk, hogy milyen kétségbeejtő visszaélésekre és pusztításokra adott alkalmat, különösen az ország északkeleti részében, a törvény mai rendelkezése, a mely arra kényszerítette a tulajdonostársakat, hogy valamelyik társuk bármily csekély ingatlanhányadának árverésekor, tűrjék az egész ingatlannak, tehát a maguk tehermentes részének is az elárverezését. Olyan kegyetlen intézkedés, a melyről egyszerűen érthetetlen, hogy 25 éven át a törvényben maradhatott és hogy az állam nyugodtan nézte az emez egy rendelkezés okozta mérhetetlen pusztításokat, annak demoralizáló hatásáról nem is szólva.

A javaslat 21. §-ában a legkisebb ajánlat rendszerét akczeptálja, úgy látszik, az osztrák végrehajtási törvény nyomán. Nagyon helyesen. Hogy az árverésen olcsóbban vásárol az ember, mint másutt, az már olyan természetesnek látszik, hogy ezt megszüntetni akarni, teljes lehetetlenség. De hogy az árverés okvetlenül olyan eredménynyel járjon, a mely gazdasági értékeket egyenesen elpusztít olyképen, hogy se az adós ne szabaduljon a hitelezőtől, se a hitelező ne kapja meg követelését, csakhogy valaki nagyon jó üzletet kössön és potom áron jusson mindenféle nagy értékekhez, ezt, azt hiszem, semmiféle ethikai vagy gazdasági szempont

nem teszi kivánatossá. Épen azért ott, a hol lehetséges, gondoskodni kell arról, hogy az árverésen olyan ár legyen elérhető, a mely az eladott dolognak értékével legalább is arányos. Nagyon helyes tehát, hogy a javaslat azt tervezi, hogy a házbér alá eső ingatlan az árverési hirdetményben megállapitott kikiáltási ár felénél, egyéb ingatlan pedig a kikiáltási ár két harmadánál alacsonyabb áron árverésen el nem adható. Ha ez a rendelkezés, a melylyel, mint már emlitém, össze kell kapcsolni az ingatlan becslésének a forgalmi értékre alapitását, talán a vevők versenyét kissé meg is fogja nehezíteni, mégis meg fogja gátolni, hogy néhány koronáért vásároljanak meg ezreket érő ingatlanokat.

A potom áron eladásnak és az árverés könnyelmű kérésének is hatásos akadálya a *fedezeti elvnek* az ingatlan árveréseknél alkalmazása, úgy, a mint azt először 1879-ben Württembergben tették és a mint az utóbb a német birodalom törvényhozása az ingatlanok árverésére nézve általánositotta. De bárha hive vagyok a fedezeti elvnek, részemről helyeslem, hogy ebben a novellában erről azokból az okokból, a melyeket a javaslat megokolása felsorol, intézkedés nem történt, mert azt mindenki kénytelen belátni, hogy a fedezeti elv meghonositása mai árverési rendszerünknek és a jelzálogos hitelezők kielégitésének olyan mélyreható átalakítását vonná maga után, a melyet ebben a novellában semmi esetre sem lehet keresztül vinni, mert az a végrehajtási törvény vonatkozó rendelkezései egész komplexumának gyökeres módositását teszi szükségessé.

De ha már az ingatlannál talált a javaslat helyes módot arra, hogy az elkótyavetyélést megakadályozza, nagyon kivánatos lenne, ha az ingóságok árverésénél is lehetne ebben a tekintetben valamelyes orvoslást találni. A megokolás azt mondja, hogy az ingóságokra nézve ez azért sem szükséges, mert hiszen a most hatályos törvény 109. §-a lehetővé teszi, hogy bizonyos nagyobb vagy különös értékű ingók árverésénél is megfelelő árverési feltételeket állapitsanak meg az érdekeltek. Csakhogy tudjuk, hogy ez a kivétel igen ritka. Már pedig én az ingóságokról sem látom be, hogy miért kelljen megengedni, hogy olyan ingók, a melyeknek

jó piaczi áruk van, nevetségesen, helyesebben: szégyenletesen potom árakon keljenek el, úgy, hogy a vevőn kívül az árverésből senki másnak haszna nincs. Ezért czélszerű lenne itt is valamely határt megállapítani, a melyen alúl ezen ingóságok el nem kelhetnek és viszont lehetővé tenni, az osztrák végrehajtási törvény mintájára, azt, a minek analogiáját megtaláljuk most hatályos törvényünk 121. § ában az értékpapirok árverési eladásánál, hogy a hitelező és az adós érdekében egyaránt, az ingóknak árverésen eladásánál a conjuncturák helyesebb kihasználása váljék lehetővé, módot találva arra, hogy nemcsak árverésen, hanem akár szabad kézből, akár, ha lesz valamikor, árverési csarnokban, értékesítsék az ingókat. A legtöbb esetben a hitelező és az adós megegyezésére bizhatjuk, hogy miképen akarják, természetesen biróság közbejöttével, az ingóságokat értékesíteni és lehetőleg megakadályozni azoknak potom áron elkelését.

A javaslatnak az a rendelkezése, hogy azokban a törvényekben, melyek a végrehajtási törvényt idézik, ezentúl ezt a javaslatot is érteni kell, a mily természetes, épen olyan fontos is, mert ez azt jelenti, hogy mindazok a mentességek helyébe, ama törvényekben, a hol szó van róluk, különösen a közadók kezeléséről szóló törvényben, a javaslattal módosított és bővített mentességek fognak kerülni. Nagyon szeretném azonban, ha a javaslat, mindenféle törvénymagyarázat kikerülése végett, egyenesen kimondaná azt, a mit mondani akar, t. i., hogy minden néven nevezendő végrehajtásnál azok a mentességek hatályosak, a melyeket a végrehajtási törvény most módosított alakjában megszab.

Az utolsó szakasz felhatalmazza a ministeriumot arra, hogy a közigazgatási végrehajtásokra vonatkozó eljárást, a mennyiben az törvényben megállapítva nincs, rendelettel szabályozza. Nézetem szerint helytelenül, mert rendeleti szabályozást kiván olyan magánjogi kérdésekre nézve, a melyeket csakis törvényben lehet szabályozni és mert jogállamban minden alapvető kérdést törvénynyel kell megoldani, nem pedig a mindenkori kormány véleményétől függő és könnyen módosítható rendelettel. De helytelen ez a rendelkezés azért is, mert nem ragadja meg az alkalmat arra, hogy

a közigazgatási végrehajtás ügyét valahára gyökeresen rendezze. Midőn az igazságszolgáltatást 1869-ben elkülönítették a közigazgatástól, semmi esetre se indulhattak ki abból, hogy már most a közigazgatásból az igazság- és jogszolgáltatás is külön váljék, miért is a magam részéről soha sem láttam okát annak, hogy miért nem lehetne minden törvényt, a mely a közigazgatás életében is előforduló bizonyos magánjogviszonyokat szabályoz, egyforma hatálylyal léptetni életbe a közigazgatásnál épen úgy, mint a biróságoknál, a mi nem fogja kizárni, hogy a czélszerüségnek, a mindennapi életnek és az egyéni körülményeknek változó különféleségéhez képest is, ne alkossanak megfelelő törvényeket. Nem látom be, hogy az a számtalan vitás jogi kérdés, a mely a közigazgatási hatóságok elé kerül döntés végett, miért részesüljön a törvényesség — és nem a czélszerüség szempontjából — más elbánásban, mint azok a magánjogi kérdések, a melyek a biróság elé kerülnek? S különösen most, midőn a közigazgatásnak az eddiginél sokkal nagyobb terén a jogállam követelményeit, a közigazgatási biráskodást akarjuk meghonosítani, nem látom be, miért akarjuk épen azt a fontos részét a közigazgatásnak, a mely a végrehajtásra vonatkozik, továbbra is a közigazgatási hatóságoknak pusztán czélszerüségen alapuló belátására bizni. És mivel a végrehajtás, a dolog természeténél fogva, a közigazgatási hatóság előtt sem czélozhat mást, mint azt, hogy a jogosult a maga végrehajtható közokiraton nyugvó igényét a kötelezettől hatóság útján kikényszerítse, képtelen vagyok megérteni, hogy miért kell a közigazgatási végrehajtás foganatosítására más szabályokat alkalmazni, mint azokra a végrehajtásokra, a melyek a biróságok előtt fordulnak elő. Elismerem tehát a mai jogállapotból kifolyó annak az elvnek a helyességét, hogy a végrehajtást a közigazgatási hatóságok a közigazgatási törvények értelmében rendeljék el és hogy ezek a törvények esetleg úgy, a mint azt a közigazgatási biróságról szóló 1896: XXVI. t.-cz. 151. §-a teszi, végrehajtási panaszt is adjanak valamelyes alakban az elrendelés ellen. Ezen túl azonban, a foganatosítástól kezdve végig az árverési vételár felosztásáig, a végrehajtási eljárást tökéletesen egyformán lehet és kell szabályozni, akármilyen hatóság rendelte volt

el, sőt továbbmenve, ugyanazokkal a közegekkel is kell az összes végrehajtásokat foganatosittatni. És ez az, a mire előadásom elején utaltam, hogy t. i. a birósági végrehajtók mai intézményének eltörlését más egyéb szempontból is kívánatosnak tartom, a végből ugyanis, hogy az összes végrehajtásokat ugyanegy kézben egyesítsék. Józan észszel lehetetlen megmagyarázni, hogy midőn arról van szó, hogy valakit magántartozásért, adóért, illetékért vagy pénzbirságért exequálnak, miért kelljen arra mindig más és más hivatalnok, miért ne végezhetné ezt ugyanegy ember, azonos szabályok alapján, különösen mikor a foganatosításból eredő perek úgyis a birósághoz tartoznak, a mikor az ingatlan végrehajtás már most is, még ha közigazgatási hatóság rendelte is volt el a végrehajtást, szintén a biróságok hatáskörébe tartozik. Ismétlem, miért kell ezt a rendkívüli költség-, munka- és időpazarlást továbbra is fentartani és miért nem lehet azt egy kézben egyesíteni? Épen azért, mert megnyugtató választ nem tudok erre a kérdésre, feltétlenül szükségesnek tartom, hogy a közigazgatási végrehajtás foganatosítása ugyanama szabályok szerint történjék, mint a biróságok elé tartozó ügyekben foganatosított végrehajtásoké és hogy a foganatosítás ugyanegy közeg által történjék.

Végül a törvény utolsó szakaszának utolsóelőtti pontja ellen is van némi kifogásom. Az ellen t. i., hogy az átmeneti intézkedéseket a minister rendeleti uton állapítja meg. Én föltétlenül megbízom a mostani igazságügyminister úrban abban a tekintetben, hogy ezeket az átmeneti intézkedéseket igen jól, a törvénynek és az általános jogelveknek megfelelően fogja megállapitani, de itt elvi és nem személyes kérdésekről van szó. Már pedig igen fontos gazdasági érdekeket és esetleg szerzett jogokat is érintő törvény életbeléptetéséről lévén szó — bár nagyon természetes, hogy a már szerzett jogokat feltétlenül tiszteletben kell tartani —, ilyenkor a rendeleti út kissé aggályos. És mivel ebben a rendeletben lényegileg úgy sem lehetne egyebet kimondani, mint azt, hogy — amaz általános szabály alapul vételével, hogy a későbbi törvényt kell mindig alkalmazni, ha az a korábbinál enyhébb intézkedést tartalmaz —, mindazokat a kedvezményeket, a me-

lyeket az új törvény az adós javára tartalmaz, az adós a törvény hatályba lépésének idejétől fogva igényelheti, a már folyamatban levő ügyekben is, — természetesen mindig az összes már szerzett jogok épségben tartásával, nagyon kivánatosnak tartanám, alkotmányjogi szempontból, hogyha ezt a kérdést nem rendelet, hanem törvény szabályozná, rendeletre csak az ügyviteli jellegü kérdéseket hagyva meg.

Ezzel, t. teljes-ülés, befejeztem azokat a biráló megjegyzéseket, a melyeket erre a javaslatra tenni akartam és azt hiszem, hogy ha ez a javaslat azokkal a módosításokkal, a melyeket voltam bátor szóvá tenni, törvény erejére emelkedik, mindenesetre el fogjuk érni azt, hogy a jogrendnek, a jogéletnek nagy terrénumán némi társadalmi békét fogunk teremteni, mert ki fogunk egyenlíteni bizonyos olyan ellentéteket, a melyek ma igenis érezhetőkké válnak és a melyek a társadalomnak nemcsak békéjét és nyugalmát, hanem a mai gazdasági viszonyok biztonságát is meglehetősen megtámadják. Ebből a szempontból igen nagy reményeket fűzök e javaslatnak jótékony hatásához és azért kivánatosnak tartom, hogy mennél előbb törvénynyé is váljék, bizva abban az igéretben, hogy csakhamar a végrehajtási eljárásnak gyökeres reformja fogja azt követni, mert hiszen ezt a novellát mindenképpen csak részletfizetésül tekintem és tekintjük valamennyien, a kik az igazságügyi politika terén is azt az elvet valljuk, hogy «bis dat, qui cito dat». *(Hosszantartó éljenzés és taps.)*

